

Література

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів / Т. Башинська // Початкова школа. – 2003. – № 7.
2. Доманский В.А. Интегративные процессы в гуманитарном образовании: методология, психологические механизмы, дидактические основания / В.А. Доманский // Педагогическая антропология: Концептуальные основания и междисциплинарный контекст. – М. : Изд-во УРАО, 2002. – 32 с.
3. Ионова Е.И. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты. – Х. : Бизнес Информ, 1997. – 300 с.
4. Інтегровані уроки рідної мови і мовлення в початковій школі / Л.М. Шильцова, Л.О. Варзацька. – Х. : Веста : Ранок, 2008. – 176 с.
5. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів / О.Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.

СКІРКО Р.Л.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ ВНЗ

Орієнтація України на входження в європейський науковий та освітній простір актуалізує проблему модернізації змісту освіти у вищих навчальних закладах. Умови сьогодення ставлять особливі вимоги до компетентності, професіоналізму, культури й особистісної професійної підготовки в системі вищої освіти майбутнього фахівця в галузі практичної психології. Випускники повинні не тільки оперувати власними знаннями, а й бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення та навчатися впродовж життя. Одним із вирішальних чинників зазначених перетворень є формування у майбутніх педагогів високого рівня професіоналізму та особистої культури, здатності компетентно й відповідально виконувати управлінські функції, впроваджувати новітні технології, сприяти інноваційним процесам відповідно до потреб розвитку суспільства.

Соціальні та економічні трансформації, що відбуваються в суспільстві, зумовлюють до виникнення широкого кола особистісних і міжособистісних проблем, розв'язання яких потребує кваліфікованої допомоги фахівців у галузі практичної психології. Формування професійної майстерності майбутніх практичних психологів визначається вимогами гуманізації всіх сторін суспільного життя, що, у свою чергу, підвищує потребу держави, окремих громадян у відповідних послугах і ставить перед вищими навчальними закладами завдання щодо якісної підготовки майбутніх спеціалістів.

Останнім часом накопичилися системні проблеми як у вищій освіті, так і в системі освіти в цілому, що знижує її ефективність та створює перешкоди для подальшого розвитку. Відсутність концепції формування професіоналізму майбутніх психологів у процесі фахової підготовки гальмує пошук ефективних шляхів вирішення цієї проблеми та існуючих суперечностей.

По-перше, оновлення системи вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу супроводжується не лише складними колізіями соціально-ідеологічного характеру, радикальними перетвореннями у сфері законодавчо-нормативного та організаційно-управлінського характеру, а й зміною існуючих норм і цінностей.

По-друге, пошук шляхів інтенсифікації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку майбутніх психологів, заснований на традиційних формах і методах навчання. Умови сьогодення й особливості суспільного життя ставлять жорсткі вимоги до компетентності, професіоналізму, поведінки, рівня культури і мислення сучасного психолога, до його професійної й особистісної підготовки в системі вищої школи в галузі практичної психології. Спеціаліст з вищою освітою має бути прогностично орієнтованим на повноцінне підвищення індивідуально-професійного статусу практичного психолога, нагромадження майстерності та удосконалення його педагогічних знань і наукових сил. Потрібен психолог, адаптований до нового соціуму, психології сучасної дитини, здатний її розуміти й дати хід усьому новому в демократизованому світі, що гармонійно розвивається.

По-третє, через відсутність методологічної та методичної бази для формування фахівця-психолога з високим рівнем професійної майстерності в умовах вищого навчального закладу ця можливість обмежується. Підготовка педагогів до професійної діяльності повинна розглядатися як цілісний педагогічний процес, у якому позааудиторна робота має створити розгалужену систему професійного самовираження студентів, підвищення фахової та професійної компетентності всіх його учасників – як студентів, так і викладачів.

Необхідність усунення вказаних суперечностей і задоволення науково-теоретичних потреб у формуванні професійної майстерності майбутніх практичних психологів в умовах позааудиторної роботи вимагає осмислення та обґрунтування теоретико-методичних засад підготовки фахівця. Здатність вирішувати професійні завдання, бути конкурентоспроможним на ринку праці, опанування необхідними для цього вміннями та навичками вимагає реалізації інноваційних підходів щодо процесу формування професійної майстерності практичного психолога в умовах вищого навчального закладу. Молоді спеціалісти зі сформованими в процесі навчання відповідними знаннями, вміннями і навичками швидко адаптуються у професійному середовищі і легко виконують покладені на них посадові обов'язки, тоді як фахівці з досвідом роботи, але без достатнього досвіду володіння сучасними технологіями професійної діяльності, не можуть якісно виконувати фахові завдання.

Мета статті – окреслити основні пріоритети професійної підготовки практичного психолога до роботи з громадськими організаціями.

В Україні проблема фахової підготовки майбутніх практичних психологів найбільшу актуальність набула останнім часом, оскільки з'явилися предметні сфери, де знадобилася допомога кваліфікованих психологів-професіоналів. Бурхливий розвиток різних галузей, тісно пов'язаних з економічними і соціальними проблемами суспільства, вимагає підготовки психологів у галузі реклами, бізнесу, промисловості, менеджменту, консультативної й терапевтичної практики. Потреби цих галузей стимулюють технологічну, інструментально-технічну підготовку майбутнього практичного психолога.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури та наукових досліджень сучасних учених свідчить, що проблема формування професійної підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах ще не знайшла свого належного науково-методичного вирішення. Однак певна теоретико-методологічна база для вирішення цих завдань вже створена. Так, вимоги до особистості майбут-

ніх спеціалістів у галузі психології, особливостей підготовки кадрів цього профілю, представлені в працях зарубіжних (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, та ін.) і вітчизняних (Г. Абрамова, О. Бондаренко, М. Боришевський, Л. Бурлачук, Н. Зубалій, Н. Коломінський, С. Максименко, В. Моргун, В. Татенко, Т. Титаренко, М. Савчин, В. Семиченко, Н. Чепелєва, Т. Яценко та ін.) науковців. Вони зазначають, що основним інструментом впливу психолога, крім тестів, спеціальних психологічних методик, виступає його особистість, головним компонентом якої є сформований на високому рівні професіоналізм.

Вивченню особистісної зорієнтованості процесу навчання та виховання присвячені наукові праці І. Беха, А. Бойко, О. Дубасенюк, С. Золотухіної, І. Зязюна, Н. Кічук, В. Лозової, А. Мудрика, Н. Ничкало, Е. Косенко, В. Семиченко, Т. Сущенко, Н. Тарасевич, Н. Щуркової та ін. Дослідники сходяться на тій думці, що одним з факторів формування якостей особистості є врахування її потреб та інтересів, узгоджене з потребами суспільства. Педагогічна практика вищої школи в сучасних умовах засвідчує позитивні зміни на шляху переходу від бюрократичної, догматичної школи до школи демократичної, гуманістичної, розвивальної та особистісної. Саме гуманістично спрямована педагогіка, яка базується на ідеї співробітництва, співбуття викладача та студента, здатна сприяти процесу формування професійної підготовки майбутнього психолога, його готовності до творчого розв'язання професійних завдань.

Актуальність проблеми формування професіоналізму та професійно важливих якостей особистості майбутнього психолога висвітлюється у працях М. Басова, В. Бодрова, В. Власенко, П. Горностай, Л. Долинської, Н. Кузьміної, І. Нинюк, В. Панок, В. Семиченко, Л. Терлецької, Л. Уманець, Н. Чепелєва, О. Черепехіної, Л. Фрідмана та ін. Однак вивчення наукової літератури з проблеми формування професіоналізму свідчить про відсутність досліджень теоретичних засад професійної підготовки майбутніх психологів в умовах позааудиторної роботи вищих навчальних закладів. Таким чином, проблема нашого дослідження полягає у необхідності розроблення концепції професійної підготовки майбутніх практичних психологів до взаємодії з громадськими організаціями у позааудиторній роботі вищого навчального закладу.

Провідною ідеєю концепції дослідження є положення про необхідність підвищення рівня професійної майстерності майбутніх психологів в умовах позааудиторної роботи шляхом формування активної громадянської і життєвої позиції, всебічного розвитку особистості. Ми розглядаємо підготовку практичних психологів у вищих навчальних закладах до професійної діяльності як цілісний педагогічний процес, у якому позааудиторна робота має створити розгалужену систему професійного самовираження студентів, підвищення фахової та професійної компетентності всіх його учасників. Визначаючи провідну концептуальну ідею, ми виходили з того, що на сучасному етапі становлення професійної освіти не забезпечується належний рівень готовності випускників вищих навчальних закладів до виконання ними своїх професійних та суспільних обов'язків.

Наше бачення цього процесу на практиці втілюється у цілеспрямовану підготовку студентів до професійного діалогу, педагогічну підтримку особистісного саморозвитку майбутнього психолога, науково-педагогічний супровід; створення психолого-педагогічних умов формування професійної підготовки фахівців у по-

зааудиторній роботі вищого навчального закладу. Необхідною умовою ефективної підготовки студентів до професійної діяльності є становлення і подальший розвиток взаємодії, співпраці та співтворчості громадських молодіжних, студентських, профспілкових організацій у позааудиторній роботі.

Процес формування професійної підготовки практичних психологів до роботи з громадськими організаціями ґрунтується на таких педагогічних принципах:

- діалогізації виховного процесу;
- інтелектуальної взаємодії та співтворчості;
- активності в діалозі.

Такі концептуальні положення можуть бути реалізовані тільки за умови внесення інноваційних змін у систему навчальної та виховної роботи, що склалась у сучасних вищих навчальних закладах. Професійна підготовка майбутніх психологів до роботи з громадськими організаціями має стати невід’ємною складовою позааудиторної роботи і буде ефективною за таких умов:

1) створення розгалуженої системи професійного самовираження студентів у позааудиторній роботі;

2) педагогічна підтримка особистісного саморозвитку студентів у процесі професійного діалогу;

3) розробка моделі самостійного професійного самовдосконалення майбутнього психолога в умовах позааудиторної роботи;

4) цілеспрямоване формування досвіду педагогічної рефлексії на основі створення особистісних уявлень про психолога-професіонала;

5) зміни пріоритетів при визначенні вимог суспільства до рівня професійної майстерності майбутніх психологів.

На думку Т.І. Сущенко, “щоб побудувати вузівський педагогічний процес на акмеологічній основі, зробити його релевантним внутрішнім потребам студентів, відображенням у їх свідомості “Я – в майбутньому”, необхідно віддавати перевагу не тому, що викладається, а тому, як викладається, використовуючи інформаційний матеріал безпосередньо з найновіших досягнень науки, з життєдіяльності тієї спільноти, у якій перебуває студент, беручи до уваги, що релевантність досягається тільки за умови, якщо вони (студенти) визнають таке навчання дуже корисним для подальшого життя й професійної діяльності” [5]. Тому для перевірки запропонованої гіпотези, яка базується на припущенні, що професійна підготовка майбутніх психологів до взаємодії з громадськими організаціями має стати невід’ємною складовою позааудиторної роботи вищих навчальних закладів, вирішуються такі завдання:

– визначити й обґрунтувати оптимальні умови для організації різних напрямів позааудиторної роботи з громадськими організаціями;

– здійснити системний огляд вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних джерел та розкрити рівень розробленості теми в науковій літературі;

– проаналізувати сутність професійної підготовки майбутніх психологів і ввести в науковий обіг категорію “професійна підготовка майбутніх практичних психологів до роботи з громадськими організаціями”;

– визначити засоби коректування планів виховної роботи вищих навчальних закладів у зв’язку з орієнтацією їх на підвищення рівня професійної підготовки майбутніх психологів для взаємодії з громадськими організаціями в умовах позааудиторної роботи;

- розробити модель та експериментальну програму формування професійної підготовки майбутніх психологів до роботи з громадськими організаціями;
- висвітлити організаційно-педагогічні основи формування професійної підготовки майбутніх фахівців;
- визначити критерії та рівні сформованості у студентів готовності до професійної діяльності;
- виявити основні складові професійної майстерності майбутніх психологів, такі як: професійна спрямованість, професійні управлінські здібності, професійні знання та загальнолюдські цінності.

Перехід до ринкових умов господарювання супроводжується значними змінами у взаємодії поміж учасниками економічної діяльності, що вимагає від спеціаліста інтеграції фундаментальних теоретичних знань і практичних умінь працювати з людьми. Однак професійна освіта не зорієнтована на підготовку спеціалістів для роботи в умовах ринкової економіки, тому доречно було б використати позааудиторний час на формування готовності студентів до професійної діяльності.

Як стверджують науковці (М. Євтух, І. Волощук) навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах потрібно підпорядковувати розвитку творчого потенціалу студентів. Творча особистість зі швидким, гнучким, оригінальним і критичним мисленням, багатою уявою, мобільною пам'яттю значно краще пристосовується до побутових, виробничих і соціальних умов, змінює їх відповідно до власних уподобань, переконань. Тому будь-яка педагогічна система, що базується на засадах гуманізму і зорієнтована на потреби особистості, має передбачити шляхи і засоби розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців, урахувати зміни в організації навчального процесу [4].

До головних організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх практичних психологів у системі позааудиторної роботи належать: наявність мотивації і потреби в інноваційних змінах власної педагогічної діяльності; інтерес до проектно-ї діяльності в межах позааудиторної роботи; бажання створювати власні проекти своєї майбутньої професійної діяльності; наявність банку молодіжних проектів; залучення майбутніх психологів до взаємодії з громадськими організаціями.

Форми позааудиторної роботи, які сприяють процесу професійної підготовки студентів: тренінгові модулі для лідерів молодіжних організацій; публічні обговорення; запровадження інституту громадських радників керівників структурних підрозділів органів виконавчої влади, з метою підготовки студентської молоді до державної служби; створення бізнес-центрів з метою надання організаційної, методичної, правової допомоги студентським громадським організаціям; консультаційні пункти. З метою підготовки фахівців (педагогів, психологів) до роботи з обдарованою молоддю доцільно організувати регіональні фонди підтримки їх творчого розвитку; для реалізації соціальних проблем створити службу волонтерів, до якої залучити студентську молодь; з метою підготовки майбутніх фахівців до діяльності в ринкових умовах організуються тренінги з бізнес-планування та інвестиційного менеджменту, рекламної діяльності.

Висновки. Переорієнтація навчально-виховного процесу вищого навчального закладу відповідно до вимог Болонської декларації – це не стільки рівні, модулі, експерименти, кредити, рейтинги, скільки нова філософія освітньої діяльності, це нові технології опанування знань, новий тип відносин між викладачами і студен-

тами. Зменшення кількості годин аудиторної роботи буде компенсуватися збільшенням “контактної” роботи зі студентами та максимальним використанням позааудиторних форм і методів самостійної роботи майбутніх фахівців.

Література

1. Барбіна Є.С. Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Є.С. Барбіна. – К., 1998. – 36 с.
2. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект : монографія / О.І. Гура. – Запоріжжя : ГУ “ЗІДМУ”, 2006. – 332 с.
3. Євтух М. Методологічні засади трансформації вищої освіти України в контексті Болонського процесу / М. Євтух, І. Волощук // Освіта України. – 2006. – № 85.
4. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна. – 3-є вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.
5. Сущенко Т.І. Пріоритети сучасної освіти та педагогіки з позицій планетарного підходу / Т.І. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 55.
6. Черепехіна О.А. Щодо розуміння сутності поняття “професіоналізм психолога” / О.А. Черепехіна // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 55.

СКЛЯРОВА І.О.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні сучасні інформаційні технології широко впроваджуються в усі галузі людської діяльності, зокрема у навчальний процес середніх та вищих навчальних закладів. Саме нові інформаційні технології, перш за все комп'ютерні технології, дають змогу сучасному педагогу використовувати у навчальному процесі як традиційні, так і передові методи навчання, надавати традиційним методам нового сучасного наповнення.

Найважливішим аспектом будь-якої освітньої діяльності є система контролю якості знань. Активне використання навчальними закладами засобів інформатизації створило передумови для розроблення й використання тестів для контролю знань учнів на всіх етапах навчання. Сьогодні тестування як інструмент педагогічної діагностики привертає до себе особливу увагу освітян, це зумовлено впровадженням зовнішнього тестування, що орієнтує вчителів на систематичне застосування тестових технологій у навчальному процесі. Тестування з використанням комп'ютера дає вчителю можливість легко отримати як індивідуальні, так і інтегральні характеристики знань і вмій групи учнів у цілому і використати цю інформацію для корекції власної методики навчання. Але питання впровадження комп'ютерних тестів у навчальну практику сприймається неоднозначно і досить часто ці суперечки мають вагомі підстави.

Мета статті – аналіз доцільності та ефективності використання комп'ютерних тестів для об'єктивного та прозорого моніторингу якості освіти.

Питання впровадження комп'ютерного тестування в навчальний процес досліджені у працях Л.І. Білоусової, І.Б. Васильєва, О.Г. Колгатіна, М.М. Маслюкова, С.А. Ракова, М.В. Шипова та багатьох інших [4; 6].